

# อาหารไทย :

ผลิตเพื่อใคร คนไทย ฤฯ ต่างชาติ

100  
910  
45.  
a.2



## เวทีภาคการผลิต

๑. ดร. สมเจตน์ จันทร์วัน  
๒ ซ.พิบูลย์วัฒนา ๖ อ.พรวนบุรี แขวง สามเสนใน เขตพญาไท กทม ๑๐๕๐๐  
โทร. ๐๒-๖๑๘๕๙๐๙
๒. คุณรังสรรค์ ผดุงธรรม  
สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคม  
๑๗๗ ม.๒ ซอยคลอง ๑ ต.ทรายมูล อ.องครักษ์  
จ.นครนายก ๒๖๒๒๐ โทร. ๐๒-๒๒๐๘๖๑๕  
โทรสาร ๐๓๗-๓๕๑๑๐๘
๓. คุณเรวัต วิชราไทย  
๑๒๐/๑ ม.๒ ต.หัวนา อ.เดิมบางนางบวช  
จ.สุพรรณบุรี ๗๒๑๒๐  
โทร. ๐๓๕-๕๑๘๒๐๕, ๐๑-๕๑๘๗๓๐๐
๔. คุณทรงพล เจตนาวณิชชัย  
สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ๖๙๓ อ.บางไผ่เมือง  
แขวงเทพศิรินทร์ เขตป้อมปราบ กทม. ๑๐๕๐๐
๕. ศ. ดร. เจริญศักดิ์ ไรจนฤทธิพิเศษชัย  
ภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตร  
มหาวิทยาลัย เกษตร เขตจตุจักร กทม. ๑๐๙๐๐  
โทร. ๐๙-๙๕๕-๕๕๑๘
๖. คุณพนิดา ภัควันดี  
บริษัท เคซีคอมเมอร์เชียล จำกัด  
๒๒๒ ม.๒ ต. กำแพงแสน อ.กำแพงแสน ๗๓๑๕๐  
โทร. ๐๓๕-๓๕๑๕๖๖-๘
๗. คุณจินตนา หงษา  
มูลนิธิข้าวขวัญ ๒๑ อ.แก่งกระจาน ซอย ๒ ต.ท่าระที่  
อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี ๗๒๐๐๐  
โทร. ๐๓๕-๕๐๐๗๐๓
๘. ดร. หิรัญ หิรัญประดิษฐ์  
ผู้เชี่ยวชาญสาขาการผลิตพืช) กรมวิชาการเกษตร  
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อ.พหลโยธิน  
เขตจตุจักร กทม. ๑๐๕๐๐  
โทร. ๐๒-๕๗๐๐๕๗๗, ๐๒-๕๗๐๐๕๗๗  
โทรสาร ๐๒-๕๗๐๕๕๗๗
๙. ดร. ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์  
มูลนิธิพลังน้ำและชุมชน  
บริษัทแพนโบเอค จำกัด  
๖๑ ซ.วัดจันทร์ใน (ราชพฤกษ์) แขวงบางโคล่  
เขตบางคอแหลม กทม. ๑๐๒๒๐  
โทร. ๐๒-๓๐๖-๕๓๗๓  
โทรสาร ๐๒-๖๕๕๕๕๐๐ ต่อ ๒๒๐๓
๑๐. ผู้ใหญ่สายชล พวงพิกุล  
เครือข่ายชุมชนชาวอีสานและเพื่อน  
๕๙๙ หมู่ ๑๐ ต.เนินซาม กิ่งอำเภอน้ำขาม  
จ.ชัยนาท ๑๗๑๓๐  
โทร. ๐๑-๓๓๕-๕๕๕๕
๑๑. คุณสุวรรณ คหาวิธ  
นายกสมาคมชาวนาไทย ๑๑๙ ม.๕ ต.วังยาง  
อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี ๗๒๑๑๐  
โทร. ๐๑-๕๕๗๓๕๐
๑๒. คุณกอบทอง คูบทอง  
กองอาหาร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์  
อ.ตี่หวาง อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐  
โทร. ๐๒-๕๕๕๕๕๐๐-๕ ต่อ ๗๒๒๒
๑๓. คุณชาติร์ จำปาเงิน  
บริษัทผลิตภัณฑ์สะอาดไทย จำกัด  
๑๖๒/๒ ม.๓ ต.วังยาง อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี ๗๒๑๑๐  
โทร. ๐๓๕-๕๓๕๕๕๕-๕, ๐๑-๕๕๕๕๕๕๐๙  
โทรสาร ๐๓๕-๕๓๕๕๕๐๙
๑๔. คุณนิรมล พาณิชย์รังสี  
๓๔๑ ต.ด่านช้าง อ.ด่านช้าง สุพรรณบุรี ๗๒๑๘๐  
โทร. ๐๓๕-๕๒๕๐๐๙
๑๕. คุณดวงแก้ว ผดุงพิตรกุล  
หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ๑ ถ.วิภาวดี ลาดยาว เขต จตุจักร  
กทม. ๑๐๕๐๐ โทร. ๐๒-๕๕๕๕๕๐๒
๑๖. นาย ชลิต มุสิกโชติ  
สถานีวิทยุท้องถิ่นชนบท ต.เขาท่าพระ อ.เมือง  
จ.ชัยนาท ๑๗๐๐๐  
โทร. (๐๖๙) ๕๑๒๑๕๐, ๐๙-๕๐๕๒๐๖๕
๑๗. อ.สุกัญญา จิตคุรุพงษ์  
ศูนย์ค้นคว้าและพัฒนาวิชาการอาหารสัตว์  
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน  
นครปฐม ๗๓๑๕๐
๑๘. คุณเรวัต จรรย์พาน  
ผก.ทั่วไปฝ่ายวิชาการ  
บริษัทอุตสาหกรรม ส.ชชนแก่น จำกัด  
๒๕๙/๑๓ ซ.พิบูลย์วิท สุขุมวิท ๗๑ วันนา  
กทม. ๑๐๑๑๐ โทร. ๐๒-๗๑๒๒๓๓๑
๑๙. ดร. ทวีพลย์ สิงห์จันทร์  
ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร  
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน  
จ.นครปฐม ๗๓๑๕๐ โทร. ๐๓๕-๓๕๑๕๕๑  
โทรสาร ๐๓๕-๒๕๑๕๕๕
๒๐. คุณทิวาภรณ์ ศิริวิกุล  
มูลนิธิเนเจอร์แคร์ กาญจนบุรี
๒๑. คุณวิเชียร คุตตวิส  
ตัวแทนเครือข่ายผู้บริโภค ๕๙๙ อ.ศรีสุริยวงศ์ อ.เมือง  
ราชบุรี ๗๑๐๐๐  
โทร. ๐๒๒-๓๓๖๗๓๐, ๐๑-๕๕๕๐๙๑
๒๒. คุณพิรพล ตริยเกษม  
ผักตะกร้าออนไลน์ เลขที่ ๒๒/๓๑ ม.๙ หมู่บ้านพงษ์เพชรวิไล ๓  
ถ.ประจักษ์น ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐  
โทร. ๐๒-๕๕๕๕๕๕๕๒-๓, ๐๑-๕๒๒๒๖๖๐  
โทรสาร ๐๒-๕๕๕๕๕๕๒
๒๓. ดร.จุฬารัตน์ วัฒนะ  
คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน จ.นครปฐม
๒๔. คุณสุนันท์อร่า แสนประเสริฐ  
สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร
๒๕. คุณจิตติพร ศุทธิงูรา  
สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร

## ผู้จัดทำเอกสารสถานการณ์อาหารภาคการผลิต

๒๖. ดร.นงนุช ปรมาคม  
ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์  
โทร. ๐๒-๕๖๑๓๕๖๕ ต่อ ๑๐๖  
๑๙/๓หมู่ ๕ ต.วังเรือบัว ต.เมืองชุมพร จ.ชุมพร

## วิทยากรกระบวนการ

๒๗. คุณสุรเดช เดชคุ้มศรี  
สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดพิจิตร

## ผู้จัดการเวที

๒๘. ว.ศ.ดร.เอมอร อังสุรัตน์  
ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร  
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน จ.นครปฐม  
โทร. ๐๑-๕๒๒๕๓๐๖



## เวทีภาคการผลิต

๑. ดร. สมเจตน์ จันทวัฒน์
  - ๒ ซี.พี.ยู.พัฒนา ๖ ถ.พระราม ๖ แขวง สามเสนใน เขตพญาไท กทม ๑๐๕๐๐ โทร. ๐๒-๖๑๘๕๙๐๙
๒. คุณรังสรรค์ ผดุงธรรม
 

สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคม  
๑๓๙ ม.๒ ซอยคลอง ๑ ต.ทรายมูล อ.องครักษ์  
จ.นครนายก ๒๖๒๐ โทร. ๐๑-๒๙๐๘๓๑๙  
โทรสาร ๐๓๙-๓๙๑๑๐๘
๓. คุณเวที วิชาไทย
 

๒๒๐/๑ ม.๒ ต.หัวนา อ.เดิมบางนางบวช  
จ.สุพรรณบุรี ๙๒๒๐  
โทร. ๐๓๕-๕๑๒๒๐๕, ๐๕-๕๑๘๙๓๐๐
๔. คุณทรงพล เจตนาวณิชชัย
 

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ๖๙๓ ถ.บำรุงเมือง  
แขวงเทพศิรินทร์ เขตป้อมปราบ กทม. ๑๐๕๐๐
๕. ศ. ดร. เจริญศักดิ์ วิจารณ์พิพิธชัย
 

ภาควิชาพืชไร่นา คณะเกษตร  
มหาวิทยาลัย เกษตร เขตจตุจักร กทม. ๑๐๙๐๐  
โทร. ๐๙-๕๒๕-๕๕๑๘
๖. คุณพนิดา กักวันดี
 

บริษัท เคซีคอมเมอร์เชียล จำกัด  
๒๒๒ ม.๒ ต. กำแพงแสน อ.กำแพงแสน ๙๓๑๕๐  
โทร. ๐๓๕-๓๕๑๕๕๖-๘
๗. คุณจินทนา พงษา
 

มูลนิธิข้าวขวัญ ๒๑ ถ.เนินแก้ว ซอย ๒ ต.ท่าระที่  
อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี ๙๒๐๐๐  
โทร. ๐๓๕-๕๐๐๘๐๓
๘. ดร. ทิพย์ ทิพย์ประดิษฐ์
 

ผู้เชี่ยวชาญสาขาการผลิตพืช) กรมวิชาการเกษตร  
เขตตรวจราชการและสหกรณ์ ถ.พหลโยธิน  
เกษตรจตุจักร กทม. ๑๐๙๐๐  
โทร. ๐๒-๕๙๕๐๕๙๕, ๐๒-๕๙๕๐๕๙๙  
โทรสาร ๐๒-๕๙๕๐๕๙๙
๙. ดร. ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์
 

มูลนิธิพลังนิเวศและชุมชน  
บริษัทแทนไบโอเทค จำกัด  
๖๑ ซ.วัดจันทน์ใน (ราชบุรีอุทิศ) แขวงบางโคล่  
เขตบางคอแหลม กทม. ๑๐๑๒๐  
โทร. ๐๑-๓๐๖-๕๓๙๓  
โทรสาร ๐๒-๖๘๕๕๕๐๐ ต่อ ๒๒๐๓
๑๐. ผู้ใหญ่สายชล พวงพิกุล
 

เครือข่ายชุมชนชาวอีสานและเพื่อน  
๑๕๙ หมู่ ๑๐ ต.เนินขาม กิ่งอำเภอเนินขาม  
จ.ชัยนาท ๑๙๑๓๐  
โทร. ๐๑-๓๙๙-๙๘๕๙
๑๑. คุณสุวรรณ ศหาภูษ
 

นายกสมาคมชาวนาไทย ๑๕๙ ม.๕ ต.วังยาง  
อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี ๙๒๑๐๐  
โทร. ๐๑-๕๙๙๓๕๘๐
๑๒. คุณกอบทอง ตูบทอง
 

กองอาหาร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์  
ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐  
โทร. ๐๒-๕๘๙๙๕๐๐-๕ ต่อ ๙๖๒๒
๑๓. คุณชาติร์ จำปาเงิน
 

บริษัทผลิตภัณฑืสินค้าไทย จำกัด  
๖๒๖/๒ ม.๓ ต.วังยาง อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี ๙๒๒๐๐  
โทร ๐๓๕-๕๓๕๕๒๘-๙, ๐๑-๕๙๕๕๕๐๘  
โทรสาร ๐๓๕-๕๓๕๘๐๘

๑๔. คุณนริมล พาณิชย์รังสี
 

๓๘๑ ต.บ้านช้าง อ.บ้านช้าง สุพรรณบุรี ๙๒๑๕๐  
โทร. ๐๓๕-๕๒๕๐๐๙
๑๕. คุณดวงแก้ว พงษ์พิตรกุล
 

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ๑ ถ.วิภาวดี ลาดพร้าว เขต จตุจักร  
กทม. ๑๐๙๐๐ โทร. ๐๑-๕๙๕๙๕๐๒
๑๖. นาย ชลิต มุสิกโชติ
 

สถานีวิทยุท้องถิ่นชัยนาท ต.เขาท่าพระ อ.เมือง  
จ.ชัยนาท ๑๙๐๐๐  
โทร. (๐๙๙) ๕๑๒๑๐๐, ๐๙-๕๐๕๒๐๖๕
๑๗. อ.สุกัญญา จิตคุพรพงษ์
 

ศูนย์ค้นคว้าและพัฒนาวิชาการอาหารสัตว์  
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน  
จ.นครปฐม ๙๓๑๐๐
๑๘. คุณเวที จรรยาพูน
 

ผก.หัวไปมาวิทยุการ  
บริษัทอุตสาหกรรม ส.ขอนแก่น จำกัด  
๒๕๙/๑๓ ซ.พิบูลย์วิท สุขุมวิท ๙๑ วัฒนา  
กทม. ๑๐๑๑๐ โทร. ๐๒-๙๐๒๒๑๑๑
๑๙. ดร. ทิพย์วัลย์ สິงจันทร์
 

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร  
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน  
จ.นครปฐม ๙๓๑๐๐ โทร. ๐๓๕-๓๕๑๘๘๑  
โทรสาร ๐๓๕-๒๘๕๕๒๕
๒๐. คุณทิวาภรณ์ ศิริวงกุล
 

มูลนิธิเนเจอร์นัวร์ กาญจนบุรี
๒๑. คุณวิเชียร คุณดิวส์
 

ตัวแทนเครือข่ายผู้บริโภค ๙๙๙ ก.ศรีสุริยวงศ์ อ.เมือง  
จ.ราชบุรี ๙๐๐๐๐  
โทร. ๐๓๒-๓๓๘๖๘๓, ๐๑-๕๔๑๕๐๙๑
๒๒. คุณพิรพล ตริยะเกษม
 

สักตะกร้าออนไลน์ เลขที่ ๒๒/๑๑ ม.๕ หมู่บ้านพงษ์เพชรวิลลา ๓  
ถ.ประชาชื่น ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐  
โทร. ๐๒-๙๙๙๕๕๕๒-๓, ๐๑-๘๒๒๘๖๘๐  
โทรสาร ๐๒-๙๘๘๕๕๕๒
๒๓. ดร.จุฬารัตน์ วัฒนะ
 

คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน จ.นครปฐม
๒๔. คุณสุนันท์ธนา แสงประเสริฐ
 

สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร
๒๕. คุณจิตติพร ศุภัญญา
 

สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร

### ผู้จัดทำเอกสารสถานการณ์อาหารภาคการผลิต

๒๖. ดร.นงนุช ปรมามคม
 

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์  
โทร. ๐๒-๕๖๐๓๕๖๙ ต่อ ๑๐๖  
๑๙/๓หมู่๖ ช.รุ่งเรือง๕ ถ.ประชาราษฎร์ กทม.

### วิทยากรกระบวนการ

๒๗. คุณสุรเดช เศษคุ้มวงศ์
 

สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดฉะเชิงเทรา

### ผู้จัดการเวที

๒๘. รศ.ดร.เอเธอร์ ยิ่งสุรัตน์
 

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร  
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน จ.นครปฐม  
โทร. ๐๑-๘๒๑๙๓๐๖



เลขหมู่.....  
 เลขทะเบียน ๐.๐๐๐.1.๑๐.๒.....  
 วันที่ .....

TX 100 ๙691๐ 2545. ๑.2



อาหารไทย : ผลิตเพื่อใคร คนไทยจ๋า...  
 สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

## คำนำ



ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๔๕ ที่ผ่านมา สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร (สยอ.) และภาคีเครือข่ายอาหารจาก ๔ ระบบในวงจรอาหาร (Food Chain) ได้แก่ ๑) ระบบการผลิต ๒) ระบบการแปรรูป และถนอมอาหาร ๓) ระบบการกระจายและการตลาด และ ๔) ระบบการผู้บริโภค ได้ร่วมกันจัดเวทีเพื่อระดมความคิดจากผู้แทนหน่วยงาน/องค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ นักวิชาการอิสระและจากสถาบันการศึกษา องค์กรประชาชนและประชาชนทั่วไปที่สนใจสังเคราะห์สถานการณ์และประเด็นปัญหาของระบบอาหารแต่ละส่วน

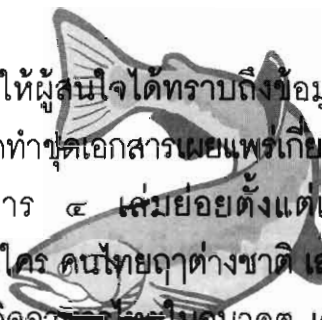
ข้อมูลสถานการณ์และประเด็นปัญหาที่ได้จากเวทีภาคีเครือข่ายอาหารทั้ง ๔ ระบบสามารถนำมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน



แสดงให้เห็นถึง “ผลกระทบต่อเนื่องของปัญหาระบบอาหารประเทศไทยในภาพรวม” ดังจะเห็นได้จากแผนภูมิสถานการณ์และประเด็นปัญหาในวงจรอาหารของประเทศไทย ที่สะท้อนให้ประจักษ์ว่า การจัดการระบบอาหารไทยให้มีคุณภาพและศักยภาพสูงสุดไม่สามารถดำเนินการเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง หากต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในหลายส่วนที่มีความเกี่ยวข้องไปพร้อมๆกัน

เพื่อสื่อสารให้ผู้สนใจได้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นในระบบอาหาร สยอ. จึงได้จัดทำชุดเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับระบบอาหารขึ้นประกอบด้วยเอกสาร ๔ เล่มย่อยตั้งแต่เล่มแรกคือ เรื่องอาหารไทย ผลิตเพื่อใคร คนไทยทุกต่างชาติ เล่ม ๒ แปรรูปอาหารทางออกของเศรษฐกิจอาหารไทยในอนาคต เล่ม ๓ การกระจายและการตลาด ช่องว่างในระบบอาหารไทย เล่ม ๔ รวมระดมพลังจุดริ้งบริโภคนิยม โดยมีข้อมูล สถานการณ์ ประเด็นปัญหาต่างๆ ในระบบอาหาร สิ่งประเทศไทยได้หรือสูญเสียจากระบบอาหารในปัจจุบัน และแนวคิดเบื้องต้นจากเวทีภาคีในการจัดการระบบอาหารชาติ และวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดคือ เพื่อการระดมพันธมิตรในวงกว้างให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อที่จะผลักดันให้เกิดยุทธศาสตร์อาหารชาติแบบบูรณาการในระยะต่อไป

เอกสารฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาสะสมที่เกิดขึ้นกับระบบการผลิตอาหารของไทยในรอบ ๓๐-๔๐ ปีที่ผ่านมา และ

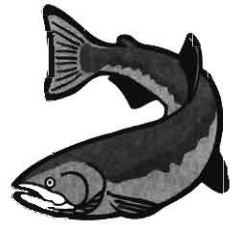


สถานการณ์ในปัจจุบันที่ระบบการผลิตอาหารต้องเผชิญหน้ากับปัญหาที่มาพร้อมกระแสโลกาภิวัตน์อีกมากมาย ทั้งยังมีอิทธิพลที่ส่งผลต่อสภาพปัญหาภายในประเทศให้มีความรุนแรงมากขึ้น จากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ รวมถึงนำเสนอข้อสรุปจากเวทีเครือข่ายอาหารภาคการผลิตในส่วนของประเด็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขเร่งด่วนและวิสัยทัศน์การผลิตอาหารในอนาคต ซึ่งใช้ข้อมูลหลักจากเอกสาร ๒ ฉบับ ได้แก่ ๑) เอกสารสังเคราะห์สถานการณ์ระบบการผลิตอาหารจัดทำโดย ดร.นงนุช ปรมาศม คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อันเป็นเอกสารนำเข้าในการประชุมเครือข่าย และ ๒) เอกสารข้อสรุปจากการจัดเวทีเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๔๕ รวบรวมโดย รศ.ดร.เอมอร อังสุรัตน์และคณะเกษตรจากคณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ผู้ที่สนใจข้อมูลฉบับสมบูรณ์สามารถประสานงานได้ที่ สยอ.

ปัญหามากมายซึ่งมาจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศที่ส่งผลต่อระบบการผลิตอาหารของประเทศไทยในขณะนี้ คงพอที่จะทำให้เราต้องหยุดคิดและหันกลับมามองว่า ถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราควรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและรูปแบบใหม่ให้แก่ระบบการผลิตอาหารของประเทศ หรือว่าอย่างน้อยจะปล่อยให้ประเทศก้าวเดินไปบนเส้นทางแห่งปัญหาเช่นเดิม



# ระบบการผลิตอาหารไทย อดีต สู่ ปัจจุบัน



“ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” คำกล่าวที่มีมาแต่โบราณนี้  
ย่อมแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรอาหารของ  
ประเทศไทยในอดีตได้ โดยระบบการผลิตอาหารในอดีตนั้น  
จะเป็นการผลิตเพื่อกินเองในครัวเรือน และแลกเปลี่ยนอาหาร  
แบบเกื้อกูลแบ่งปันกันเมื่อเหลือกินเหลือใช้

ต่อเมื่อประเทศไทยได้ก้าวสู่การพัฒนาความเจริญทาง  
เศรษฐกิจ และใช้นโยบายส่งเสริมการผลิตเพื่อการค้า ระบบการ  
ผลิตอาหารของไทยจึงแปรเปลี่ยนไป จากหลักการผลิตที่เกื้อกูล  
กันระหว่างธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมกับมนุษย์ โดยเน้นความ



หลากหลายอย่างสมดุล รวมทั้งความสอดคล้องกับสังคมและ  
วัฒนธรรมการกินอยู่ของตน อีกทั้งคำนึงถึงความปลอดภัยของ  
ครอบครัวและชุมชน มาเป็นการผลิตเพื่อขายให้ได้รายได้เป็นหลัก  
และมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตโดยใช้สารเคมีทั้งปุ๋ย สารฆ่าแมลง เมล็ด  
พันธุ์ลูกผสมไม่เกี่ยชนิดที่ให้ผลผลิตจำนวนมาก รวมทั้งเครื่องมือ  
เครื่องจักรที่รุนแรง และอื่นๆที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

ขณะที่ผลิตภัณฑ์อาหารที่ผลิตได้นั้นก็มีเพียงไม่กี่ประเภท  
เนื่องจากการผลิตเพื่อขายตามความต้องการของตลาด ไม่ใช่  
ผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน





# ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ จริงอย่างที่เห็น???



ปัจจุบันผลิตภัณฑ์อาหารของไทยที่ผลิตเพื่อขายสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์พืช ผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ และผลิตภัณฑ์ประมง

ผลิตภัณฑ์พืช จัดว่ามีความสำคัญที่สุดทั้งในด้านมูลค่าการผลิตและการส่งออก โดยผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าการผลิตมากที่สุดก็คือ ข้าว ที่มีมูลค่าการผลิตถึง ๑๑๘,๓๓๕ ล้านบาทในปี ๒๕๕๓ รองลงมาได้แก่ อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทูเรียน ปาล์มน้ำมัน และถั่วเหลือง ส่วนผลิตภัณฑ์พืชที่มีการส่งออกมากที่สุด คือ ข้าว สามารถส่งออกในปี ๒๕๕๒ ได้ถึง ๗๓,๘๑๐ ล้านบาท รองลงมาคือ ผลไม้และผลิตภัณฑ์ส่งออกได้ ๒๘,๗๗๗ ล้านบาท น้ำตาล และผลิตภัณฑ์ส่งออกได้ ๒๓,๑๗๘ ล้านบาท พืชผักและผลิตภัณฑ์ส่งออกได้ ๑๑,๖๗๔ ล้านบาท น้ำมันพืชส่งออกได้ ๒,๗๑๕ ล้านบาท และพืชที่ใช้น้ำมันส่งออกได้ ๖๐๘ ล้านบาท



ไก่เนื้อ สกร ไชไก่ ไคนม คือ ผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ที่มีมูลค่าการผลิตสูงที่สุด แต่ เนื้อไก่ ผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์มีการส่งออกมากที่สุด โดยในปี ๒๕๔๒ สามารถส่งออกได้ถึงปีละ ๑๕,๒๖๑ ล้านบาท

ส่วน ผลิตภัณฑ์ประมง จัดได้ว่ามีความสำคัญอยู่ในลำดับที่สาม โดยมีผลิตภัณฑ์หลักได้แก่ กุ้ง และ ปลา แม้ว่าผลิตภัณฑ์ปลามีปริมาณการผลิตมากกว่ากุ้ง แต่ทว่าผลิตภัณฑ์จากกุ้งกลับมีมูลค่าการส่งออกมากที่สุด ในปี๒๕๔๒ กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง มีมูลค่าส่งออกถึง ๔๘,๓๔๗ ล้านบาท ขณะที่ผลิตภัณฑ์ปลาสดแช่เย็น แช่แข็งมีมูลค่าส่งออก ๑๔,๔๒๐ ล้านบาท

แม้ว่าประเทศไทยจะมีผลิตภัณฑ์อาหารส่งออกมากถึงปีละกว่า ๔๕๐,๐๐๐ ล้านบาท แต่กลับมีการนำเข้าอาหารถึงปีละ ๒๕๐,๐๐๐ ล้านบาท ดังเช่น ในปี ๒๕๔๒ ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีการนำเข้ามากที่สุด ได้แก่ พืชอาหารมีมูลค่าถึง ๑๑,๖๓๔ ล้านบาท รองลงมา คือ พืชน้ำมัน พืชผัก ผลไม้และผลิตภัณฑ์



## ไทยได้อะไร? จาก “ผลิตเพื่อขาย”



นับแต่ประเทศไทยกำหนดนโยบายปรับเปลี่ยนระบบการผลิตอาหาร จากการผลิตเพื่อกินมาเป็นผลิตเพื่อขายอย่างเต็มตัว ได้สร้างปัญหามากมายในระบบอาหารของไทยจวบจนปัจจุบัน ทั้งยังเป็นต้นเหตุสำคัญในการทำลายความสัมพันธ์ในระบบอาหารไทยที่มีมาแต่ดั้งเดิม ซึ่งเป็นระบบการผลิตเพื่อกินในครัวเรือน และแลกเปลี่ยนกันในชุมชน ที่ทำให้คนไทยในอดีตมีมุมมองเกี่ยวกับระบบอาหารในลักษณะของการเกื้อกูลแบ่งปัน และมองเห็นคุณค่าของระบบอาหารว่าเป็นส่วนสำคัญในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย

ในขณะที่มุมมองคุณค่าระบบอาหารในปัจจุบัน ได้ถูกระบบการผลิตอาหารเพื่อขาย มากำหนดคุณค่าเชิงมูลค่าด้วยการใช้ตลาดเป็นตัวกลางแลกเปลี่ยนและมีเงินเป็นเป้าหมายสำคัญในระบบอาหารแทน แนวความคิดนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะแต่



ในประเทศไทยเท่านั้น หากเป็นแนวความคิดสากลที่เรียกว่า ระบบตลาดเสรี ซึ่งประเทศที่ร่ำรวยใช้ความได้เปรียบจากฐานะที่มั่นคงของตน เอาเปรียบประเทศยากจนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรและมีแรงงานราคาถูกอย่างชอบธรรม โดยอาศัยกระแสโลกาภิวัตน์ที่รุกรานไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วจนหลายประเทศไม่ทันตั้งตัวเป็นเครื่องมือ

ระบบการผลิตเพื่อขายนี้ ยังเป็นต้นเหตุของปัญหาหลายๆประการ โดยเฉพาะการลดทอนความสามารถในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรผู้ผลิตของไทย โดยการละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ดั้งเดิม แล้วหันมาพึ่งพาเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการผลิต ทั้งเครื่องจักร เครื่องทุ่นแรง สารเคมีต่างๆ ปุ๋ย สารฆ่าแมลง ยาสำหรับสัตว์ ที่สำคัญคือ เมล็ดพันธุ์และพันธุ์สัตว์ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรไม่สามารถควบคุมเองได้ทั้งสิ้น และเมื่อต้องการผลผลิตมาก ก็ย่อมต้องดิ้นรนหาเทคโนโลยีหรือหาเครื่องทุ่นแรง รวมทั้งสารเคมีมาใช้มากยิ่งขึ้น โดยในแต่ละปีประเทศไทยนำเข้าปุ๋ยปีละไม่ต่ำกว่า ๓๐,๐๐๐ ล้านบาท สารเคมีทางการเกษตรปีละไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ ล้านบาท ซึ่งสารเคมีเหล่านี้ก่อให้เกิดของเสียจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรถึงปีละ ๑๐,๘๐๐ ตัน

ดังนั้นจะว่าไปแล้ว การผลิตในระบบนี้จัดเป็นการผลิตที่ใช้ต้นทุนสูงมากทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ เงินลงทุน พลังงาน เทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรผู้ผลิตต้องประสบปัญหา



หนี้สินมากมาย ขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญความไม่แน่นอนของ รายได้ อันเนื่องมาจากความผันผวนของราคาผลผลิตที่ตลาดโลก เป็นผู้กำหนด

ปัจจุบันเกษตรกรผู้ผลิตของไทย ขาดความสามารถในการจัดการระบบการผลิตอาหารของตนเอง กลายเป็นเพียงแรงงานเพื่อการผลิตเท่านั้น ประกอบกับการเกิดขึ้นของระบบ เกษตรแบบพันธสัญญา หรือ Contract Farming อันมีจุด มุ่งหมายเพื่อใช้แก้ปัญหาราคาผันผวนของผลผลิต ซึ่งดูเสมือนว่าจะสร้างความมั่นใจในเรื่องของราคาผลผลิตให้แก่เกษตรกรได้ แต่แท้จริงแล้วกลับลดทอนอำนาจต่อรองของเกษตรกรให้ ลดลงจนแทบไม่มีเลย



กล่าวคือ ทุกอย่างเป็นไปตามสัญญาที่กำหนดไว้ นับ ตั้งแต่การกำหนดพันธุ์ วันที่เริ่มต้นหวานเมล็ดพันธุ์หรือรับลูก พันธุ์มาเลี้ยงดู การใช้เทคโนโลยีต่างๆในการผลิต/เพาะเลี้ยง จนกระทั่งถึงกำหนดการเก็บเกี่ยว การจำหน่าย ขึ้นตอนทุกอย่าง ต้องเป็นไปตามที่นายทุนกำหนดไว้ทั้งสิ้น แต่หากเกษตรกร ผู้ผูกพันสัญญาเกิดภัยพิบัติ บริษัทกลับไม่ต้องร่วมรับผิดชอบใดๆ เกษตรกรต้องทำผลผลิตให้ได้ตามสัญญาเท่านั้น

นั่นหมายความว่า ภาวะที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ น่าจะเป็น ภาวะแห่งการก่อกำหนัสนี้ให้แก่ทั้งเกษตรกรอิสระและเกษตรกร แบบพันธสัญญามากกว่าที่จะก่อรายได้



ด้วยเหตุนี้เกษตรกรไทยจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่จัดอยู่ในกลุ่มคนยากจนที่สุดในประเทศมาโดยตลอด เป็นกลุ่มคนที่มีคุณภาพชีวิตลดลง มีเกษตรกรจำนวนมาก ยากจนเกินกว่าจะหาอาหารมาเลี้ยงครอบครัวให้เพียงพอ และบางส่วนอาจถึงขั้นล้มละลาย จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติเมื่อปี ๒๕๔๒ พบว่า ประเทศไทยมีคนจนประมาณ ๙,๘๖๐,๐๐๐ คน ซึ่งร้อยละ ๖๙ ของคนจนกลุ่มนั้นมีอาชีพ “เกษตรกร” และพบว่า เกษตรกรจำนวน ๑๑๘,๔๗๖ ราย มีหนี้สินรวมกันสูงถึง ๘,๕๕๖ ล้านบาท

ความในบรรทัดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กระดูกสันหลังของชาติ ผู้ที่อยู่ในอาการ “หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน” มาโดยตลอดผลิตข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักเลี้ยงชีวิตคนไทย ไม่มีสิทธิที่จะ “เงยหน้าสู้ฟ้า จำต้องก้มหน้ามองดิน” ตลอดเวลา กระนั้นหรือ?



## มูลเหตุความยากจน : ผลกระทบจากกระแสโลก



ปัจจุบันพบว่า การถือครองหรือเป็นเจ้าของเอกสารสิทธิที่ดินของเกษตรกรลดลงมาก มีข้อมูลบ่งชี้ว่า มีเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองประมาณร้อยละ ๒๘.๖๗ ต้องเช่าที่ดินทำกินประมาณร้อยละ ๑๑.๙๓ มีการนำที่ดินไปจำนองถึงร้อยละ ๑๑.๐๒ และขายฝากที่ดินร้อยละ ๐.๑๗ นอกจากนี้เกษตรกรบางรายไม่มีสิทธิในที่ดินที่ตนทำการเกษตรเนื่องจากทำอยู่ในที่สาธารณะ

จากสภาพการณ์ไม่มีพื้นดินเป็นของตนเอง ยิ่งกดดันให้เกษตรกรที่ไม่เป็นเพียงแต่กลุ่มคนขายแรงงานเท่านั้น หากยังเป็นเหตุให้เกษตรกรขาดสำนึกรักในผืนดิน ประกอบกับความต้องการรายได้จากการเพิ่มผลผลิต ยิ่งทำให้เกษตรกรขาดการตระหนักถึงผลกระทบต่อคุณภาพของผืนดินและแผ่นน้ำ ซึ่งจัดเป็นทรัพยากรต้นทุนที่มีคุณค่ายิ่งของการมีชีวิต



การใช้สารเคมีต่างๆ อย่างมากมายเพื่อเพิ่มผลผลิตนั้น เริ่มแสดงผลกระทบอย่างชัดเจน โดยทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง จากการประเมินความเสียหายจากการสูญเสียธาตุอาหารในดินของประเทศไทยพบว่า ในแต่ละปีมีมูลค่าการสูญเสียถึง ๓,๗๗๔.๓๗ ล้านบาท สารเคมียังก่อปัญหาน้ำเน่าเสียในแหล่งน้ำธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงชนิดและปริมาณอาหารจากแหล่งธรรมชาติลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วจนเกือบสูญพันธุ์ในบางพื้นที่ สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ล้วนเป็นการทำลายระบบนิเวศ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาที่ยากแก่การแก้ไขให้ฟื้นคืนความอุดมสมบูรณ์ดังเช่นที่เคยมีมา



นอกจากนี้ สารเคมีเหล่านี้ยังก่อปัญหาสารปนเปื้อนตกค้างในผลิตภัณฑ์อาหารที่มีผลกระทบทั้งต่อสุขภาพของผู้บริโภคโดยตรง และต่อความเชื่อมั่นของสินค้าอาหารไทยในตลาดโลกด้วย เช่น กรณีการส่งคืนผลิตภัณฑ์กุ้งหรือผลิตภัณฑ์ไก่จากกลุ่มสหภาพยุโรป ซึ่งก่อความเสียหายจำนวนมหาศาลแก่อุตสาหกรรมการส่งออกอาหารของไทย

ปัญหาดังกล่าวทำให้รัฐบาลต้องประสบกับความยุ่งยากอย่างมากในการวิ่งไล่ตามแก้ปัญหา เนื่องจากมีหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก นับตั้งแต่กระบวนการผลิต ไปจนถึงการบริโภคภายในประเทศและการส่งออกต่างประเทศ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีลักษณะการทำงานที่แยกส่วนกัน และยึดเป้าหมายองค์กรมมากกว่าภาพรวมของระบบอาหารไทย สาเหตุจากการ



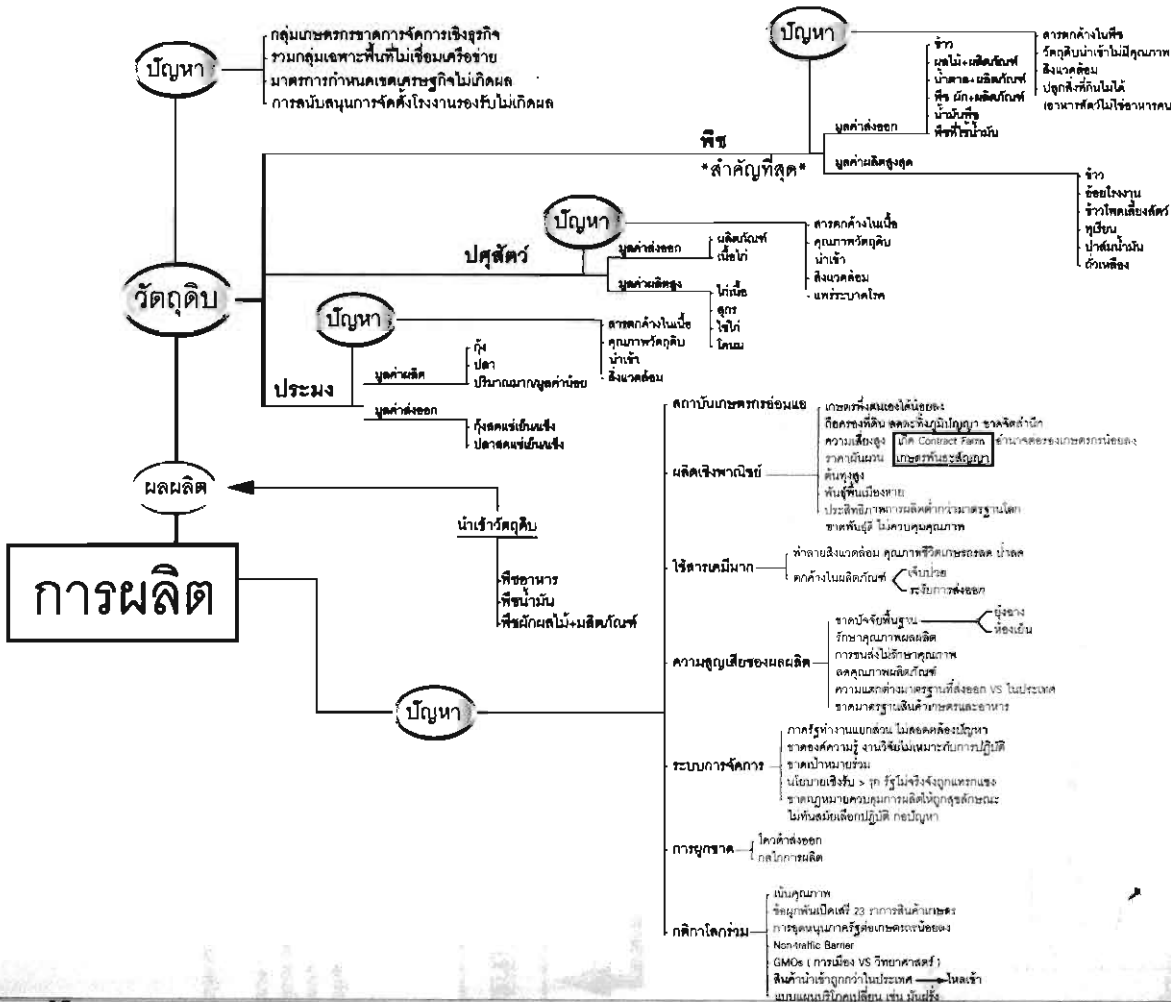


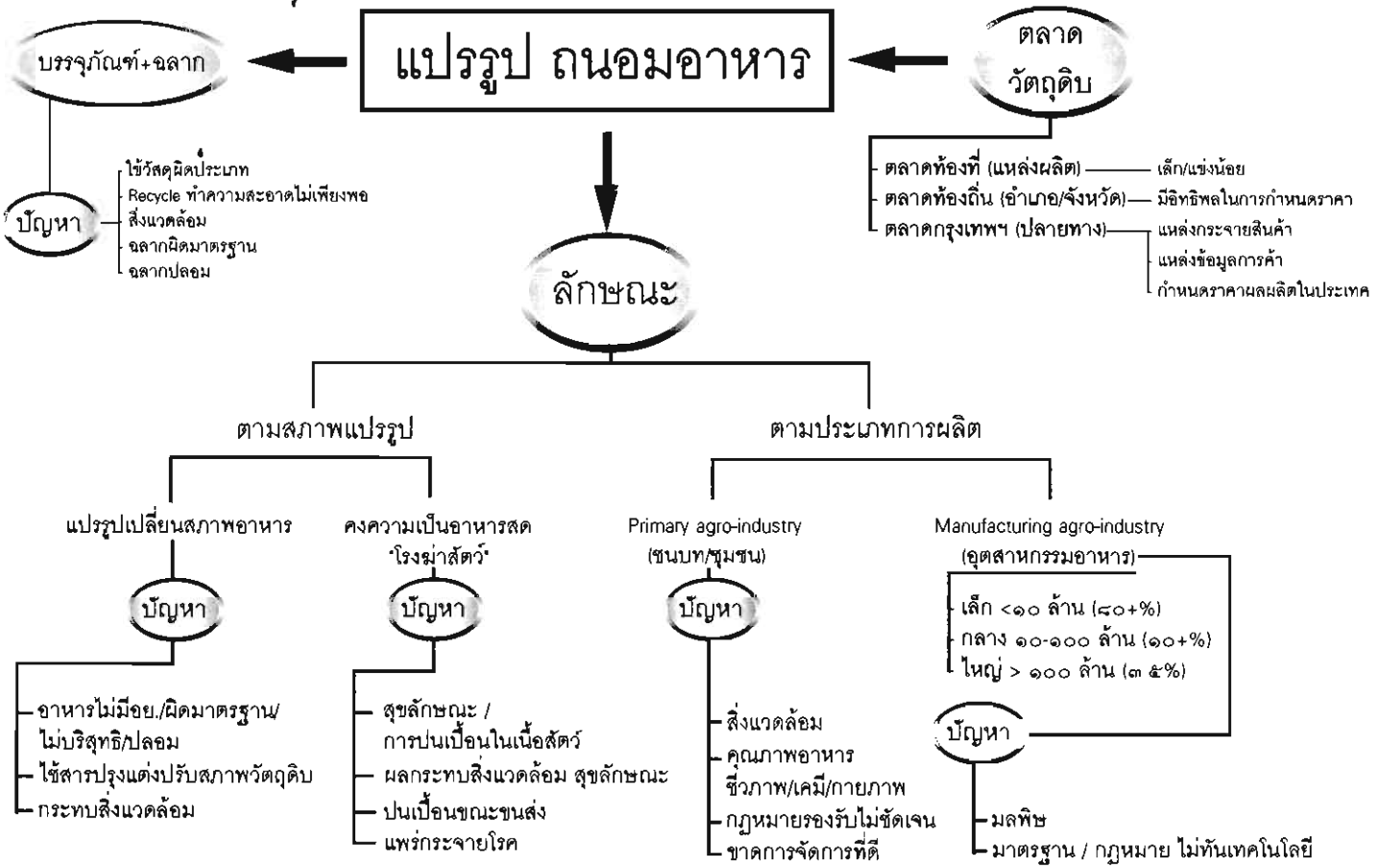
ขาดการวางเป้าหมายและนโยบายเชิงรุกในการทำงานระบบอาหารของประเทศไทยที่ต้องการร่วมกัน และปัญหาใหญ่ในระบบการจัดการอีกประการหนึ่ง คือ การขาดองค์ความรู้ที่เป็นจริงเนื่องจากงานวิจัยไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และขาดการรวบรวมภูมิปัญญาให้เป็นระบบเพื่อการนำมาใช้ประโยชน์

ในขณะที่ระบบการจัดการและสถาบันการเกษตรในประเทศอ่อนแอ กติกาของโลกที่เรียกว่า *ตลาดเสรี* กลับมีการสร้างเงื่อนไขในการรับซื้อผลิตภัณฑ์ที่เข้มงวดมากขึ้น โดยมีการกำหนดมาตรการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี (Non Tariff Barrier) และมาตรการด้านสุขอนามัย ขึ้นมาเป็นเงื่อนไขในการซื้อสินค้า ดังนั้นตลาดโลกในอนาคตจึงเป็นตลาดที่เน้นผลิตภัณฑ์คุณภาพสูงเท่านั้น ซึ่งหากมองในแง่ดีการควบคุมสุขลักษณะและมาตรฐานนี้ จะเป็นโอกาสให้ผลิตภัณฑ์อาหารของไทยได้รับการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้น แต่ในทางตรงข้าม มาตรการนี้ก็ช่วยให้ประเทศที่พัฒนาแล้วใช้ความได้เปรียบทางด้านความรู้ เทคโนโลยี ในการตรวจสอบเฝ้าระวังความปลอดภัยมาใช้ประโยชน์ในการกีดกันทางการค้า โดยประเทศผู้ผลิตซึ่งมีเทคโนโลยีความรู้ที่ต่อยกว่าต้องคอยทำตามคำสั่งและความต้องการของประเทศผู้ซื้อเท่านั้น

ข้อผูกพันทางการค้าที่มาพร้อมกับคำว่าตลาดเสรีอีกประการหนึ่ง ที่บังคับให้ประเทศไทยต้องเปิดเสรีให้มีการนำเข้าสินค้าเกษตรกว่า ๒๓ รายการ ซึ่งบางรายการเป็นผลิตภัณฑ์ที่







# กระจาย+ตลาด

## ขนส่ง

มาเลเซีย สิงคโปร์ ← ผักสด ทางบก  
ผลไม้สด 1.ทะเล 2.อากาศ 3.บก  
ประมง 1.ทะเล 2.บก 3. อากาศ

## ส่งออก

### ปัญหา

- มาตรฐาน
  - ขาด Risk Analysis รายสินค้า
  - Non Tariff Barrier/Measure
  - ระบบตรวจสอบต้องพึ่งประเทศผู้นำเข้า
  - ประเทศคู่ค้าเป็นผู้นำหนด
- วัตถุดิบ — คุณภาพการปนเปื้อน ปริมาณ
- ไม่ได้รับสิทธิพิเศษ GSP
- ปัญหาสิ่งแวดล้อม
- การเจรจาการค้า
- ข้อมูลไม่ทันสมัยทางการณ์

### ปัญหา

ปัญหาการผลิต  
ขาดมาตรฐานการตรวจสอบ  
ปัญหาคุณภาพการจัดส่ง  
ปัญหาความร่วมมือกันในภาคเอกชน  
โดยเฉพาะการขนส่ง

### การค้าปลีกอาหาร

- ส่งออก
  - ทางบก
    - ขาดแคลนรถบรรทุก+ห้องเย็น
    - กฎระเบียบประเทศคู่ค้า
  - ทางทะเล
    - ขาดตู้คอนเทนเนอร์ปรับอุณหภูมิ
    - ความเสียหายจากการขนถ่าย
    - การบรรจุหีบห่อไม่ถูกต้อง ลักษณะวิธีขนส่งทำให้สินค้าเสีย
  - ทางอากาศ
    - ขาดแคลนระวางการขนส่ง ต้นทุนค่าเสียโอกาสสูง
    - การบรรจุหีบห่อ
    - คลังสินค้าไม่พอสำหรับพักรอ
    - ขาดตู้คอนเทนเนอร์ปรับอุณหภูมิ
    - ส่งสินค้าประมงแช่แข็งไม่ได้
- ในประเทศ
  - ผัก ผลไม้ ประมง
  - การขนส่งทางรถไฟถูกแต่จัดการไม่ดี
  - สินค้าตกค้างไม่ตรงเวลา ไม่เอาใจใส่
  - ระบบการขนส่งของเกษตรกรเป็นรายย่อยมาก
  - ขาดประสิทธิภาพ

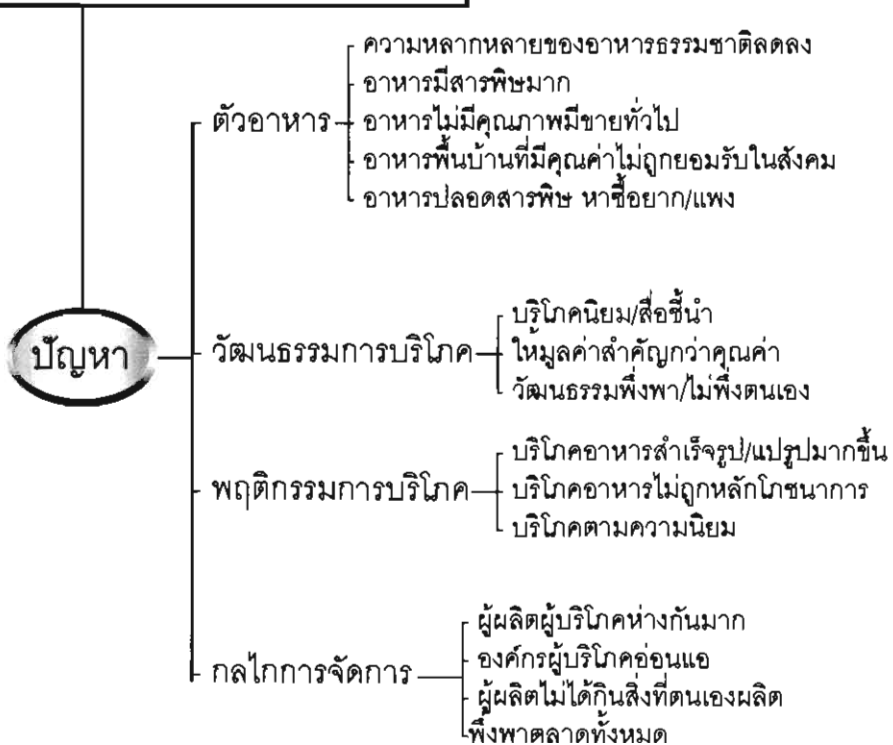
- เส้นทางจากแหล่งผลิตไม่ดี
- สินค้าชำรุดเสียหาย
- การจำกัดเวลาบรรทุก
- ต้องใช้เวลารอขนส่งนาน
- การจำกัดนำหนักบรรทุก
- ต่ำกว่าประสิทธิภาพทำให้ต้นทุนสูง

ความแออัดของท่าเทียบเรือและสะพานปลา  
สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณท่าเทียบเรือไม่พอ : ห้องเย็น น้ำสะอาด  
ขาดบริการขนส่งสินค้าออกจากท่าเรือมีผลเสียต่อคุณภาพสินค้า  
รถบรรทุกสัตว์น้ำไม่พอ น้ำจากรถไหลลงถนน ถูกปรับ

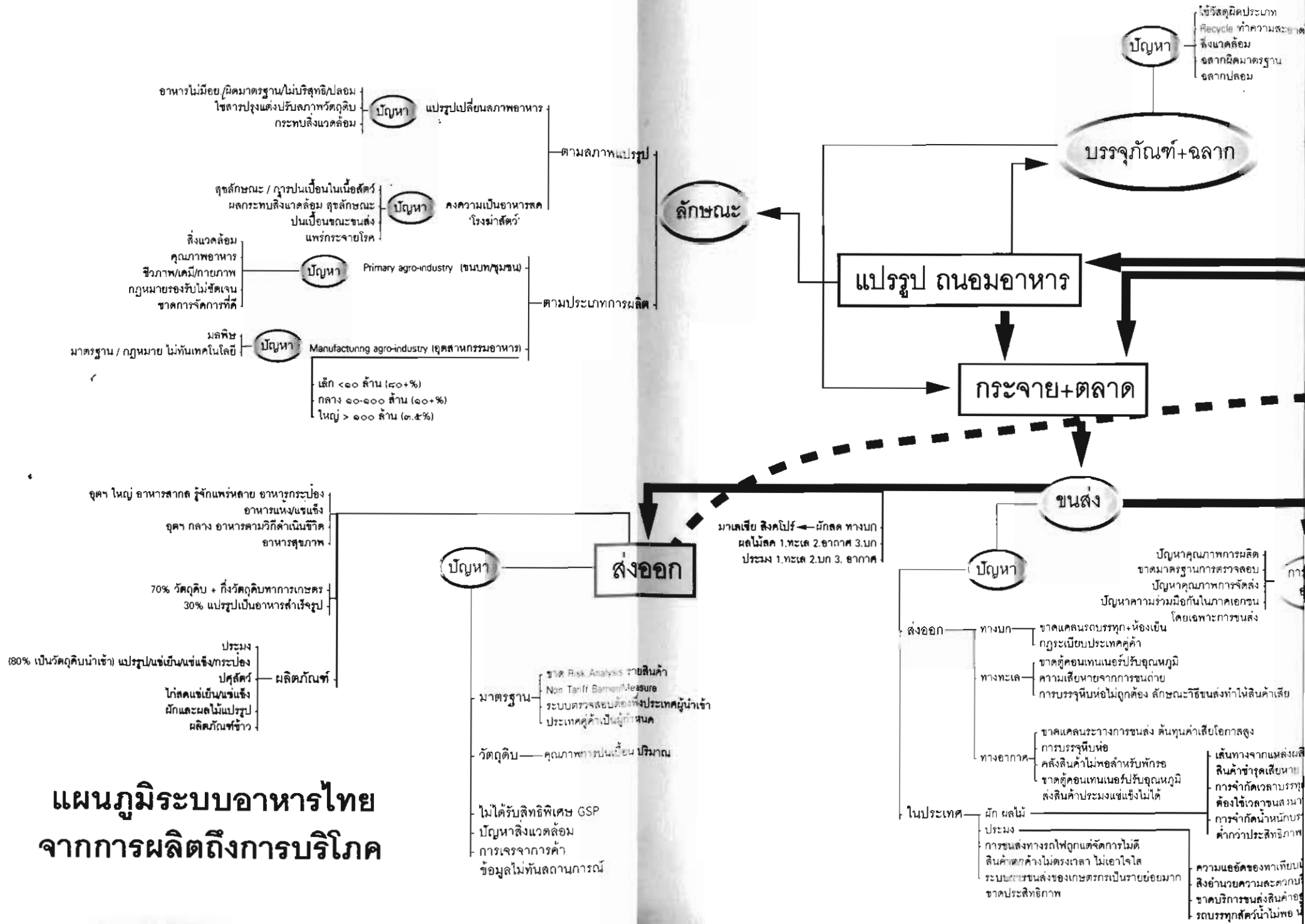
- อุตา ใหญ่ อาหารสากล รู้จักแพร่หลาย อาหารกระป๋อง
- อุตา กลาง อาหารตามวิถีดำเนินชีวิต
- อาหารสุขภาพ
- 70% วัตถุดิบ + กึ่งวัตถุดิบทางการเกษตร
- 30% แปรรูปเป็นอาหารสำเร็จรูป

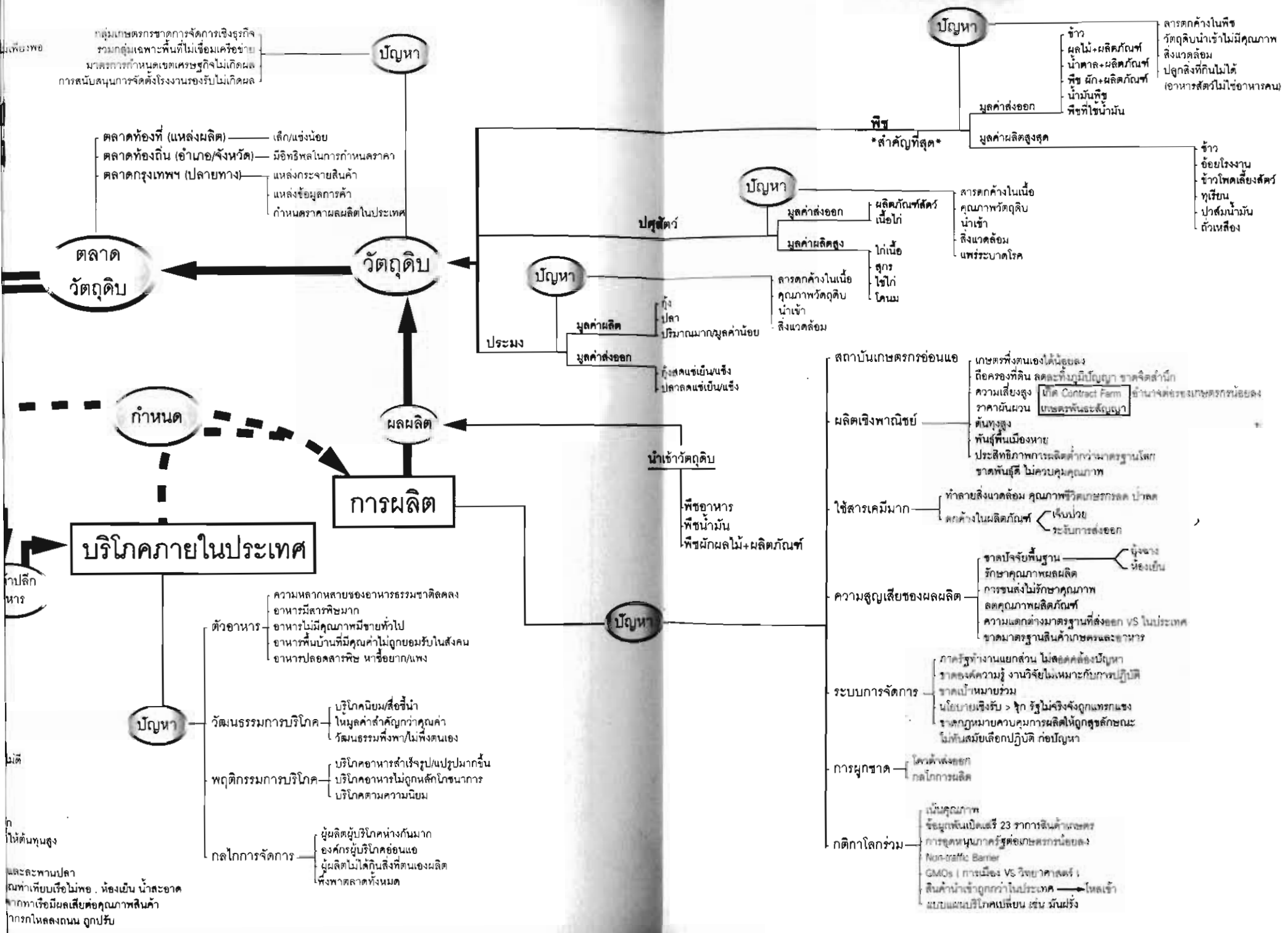
- ผลิตภัณฑ์
  - ประมง (80% เป็นวัตถุดิบนำเข้า) แปรรูป/แช่เย็น/แช่แข็ง/กระป๋อง
  - ปศุสัตว์ ไก่สดแช่เย็น/แช่แข็ง
  - ผักและผลไม้แปรรูป
  - ผลิตภัณฑ์ข้าว

# บริโภคนิยมในประเทศไทย



# แผนภูมิระบบอาหารไทย จากการผลิตถึงการบริโภค





ปัญหา

- กลุ่มเกษตรกรขาดการจัดการเชิงธุรกิจ
- รวมกลุ่มเฉพาะพื้นที่ไม่เชื่อมโยงขาย
- มาตรการกำหนดเขตเศรษฐกิจไม่เกิดผล
- การสนับสนุนการจัดตั้งโรงงานรองรับไม่เกิดผล

ตลาด

- ตลาดท้องถิ่น (แหล่งผลิต)
  - เลือกแข่งขัน
- ตลาดท้องถิ่น (อำเภอ/จังหวัด)
  - มีอิทธิพลในการกำหนดราคา
- ตลาดกรุงเทพฯ (ปลายทาง)
  - แหล่งกระจายสินค้า
  - แหล่งข้อมูลการค้า
  - กำหนดราคาผลผลิตในประเทศ

วัตถุดิบ

วัตถุดิบ

ปศุสัตว์

- มูลค่าส่งออก
- มูลค่าผลผลิตสูง
- ผลิตภัณฑ์สัตว์เนื้อไก่
- การตกค้างในเนื้อคุณภาพวัตถุดิบ
- น้ำเข้า
- สิ่งแวดล้อม

ประมง

- มูลค่าผลผลิต
- มูลค่าส่งออก
- กุ้ง ปลา
- ปริมาณมากมูลค่าน้อย
- กุ้งสดแช่เย็นแข็ง
- ปลาสดแช่เย็นแข็ง

กำหนด

การผลิต

บริโภคนภายในประเทศ

ปัญหา

- ความหลากหลายของอาหารธรรมชาติลดลง
- อาหารมีสารพิษมาก
- อาหารไม่มีคุณภาพมีขายทั่วไป
- อาหารที่บ้านที่มีคุณค่าไม่ถูกยอมรับในสังคม
- อาหารปลอดภัย ห่วงใย/แพง

วัฒนธรรมการบริโภค

- บริโภคนิยม/สื่อชี้นำ
- ให้ความสำคัญกว่าคุณค่า
- วัฒนธรรมพึ่งพา/ไม่พึ่งตนเอง

พฤติกรรมผู้บริโภค

- บริโภคอาหารสำเร็จรูป/แปรรูปมากขึ้น
- บริโภคอาหารไม่ถูกหลักโภชนาการ
- บริโภคตามความนิยม

กลไกการจัดการ

- ผู้ผลิตผู้บริโภคห่างกันมาก
- องค์กรผู้บริโภคอ่อนแอ
- ผู้ผลิตไม่ใส่ใจสินค้าตนเองผลิต
- พึ่งพาตลาดทั้งหมด

ปัญหา

- ปริมาณ
- ราคา
- คุณภาพ
- ระบบการจัดการ
- การผูกขาด
- กติกาสากล

สถาบันเกษตรกรอ่อนแอ

- เกษตรกรพึ่งตนเองได้น้อยลง
- ถือครองที่ดิน ลดละทิ้งภูมิปัญญา ชาติจิตสำนึก
- ความเสี่ยงสูง
- ราคามันหมุน
- มีดี Contract Farm
- อำนาจต่อรองเกษตรกรน้อยลง
- เกษตรกรพึ่งเงินกู้

ใช้สารเคมีมาก

- ทำลายสิ่งแวดล้อม
- คุณภาพชีวิตเกษตรกรลด
- ป่าลด
- ตกค้างในผลิตภัณฑ์
- เร่งปล่อย
- ระบบการส่งออก

ความสูญเสียของผลผลิต

- ขาดปัจจัยพื้นฐาน
- รักษาคุณภาพผลผลิต
- การขนส่งไม่รักษาคุณภาพ
- ลดคุณภาพผลิตภัณฑ์
- ความแตกต่างมาตรฐานที่ส่งออก VS ในประเทศ
- ขาดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร
- ผู้จ้าง
- ห้องเย็น

ระบบการจัดการ

- ภาครัฐทำงานแยกส่วน ไม่สอดคล้องปัญหา
- ภาคองค์กรความรู้งานวิจัยไม่เหมาะกับกาปฏิบัติ
- ขาดเป้าหมายร่วม
- นโยบายเชิงรับ > รุก รัฐไม่จริงจังถูกแทรกแซง
- ขาดกฎหมายควบคุมการผลิตให้ถูกสุขลักษณะ
- ไม่ทันสมัยเลือกปฏิบัติ ก่อปัญหา

การผูกขาด

- โหวตแห่งออก
- กลไกการผลิต

กติกาสากล

- เน้นคุณภาพ
- ข้อมูลเปิดเผยเสรี 23 รายการสินค้าเกษตร
- การอุดหนุนภาครัฐต่อเกษตรกรน้อยลง
- Non-tariff Barrier
- GMOs | การเมือง VS วิทยาศาสตร์
- สินค้านำเข้าถูกกว่าในประเทศ
- ไหลเข้า
- แบบแผนบริโภคเปลี่ยน เช่น มันฝรั่ง

ปัญหา

- ข้าว
- ผลไม้+ผลิตภัณฑ์
- น้ำตาล+ผลิตภัณฑ์
- พืช ผัก+ผลิตภัณฑ์
- น้ำมันพืช
- พืชที่ใช้น้ำมัน
- มูลค่าส่งออก
- มูลค่าผลผลิตสูง
- การตกค้างในพืช
- วัตถุดิบนำเข้าไม่มีคุณภาพ
- สิ่งแวดล้อม
- ปลูกสิ่งที่กินไม่ได้
- อาหารสัตว์ไม่ใช่อาหารคน

ปัญหา

- การตกค้างในเนื้อ
- คุณภาพวัตถุดิบ
- น้ำเข้า
- สิ่งแวดล้อม
- แพร่ระบาดโรค
- เนื้อไก่
- ไก่เนื้อ
- สุกร
- ไซโก
- โคเนื้อ
- ข้าว
- ย่อยโรงงาน
- ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
- ทุเรียน
- ปาล์มน้ำมัน
- ตัวเหลือง

อุปสรรค

ไม่ได้

ให้ต้นทุนสูง

ผลกระทบปลา

- กระทบหอยไม่พอ
- ห้องเย็น น้ำสะอาด
- จากท่าเรือมีผลเสียต่อคุณภาพสินค้า
- การกักด่านถนน ถูกปรับ

ประเทศไทยสามารถผลิตได้เอง อันได้แก่ น้ำมันและนมปรุงแต่ง  
น้ำมันดิบ นมพร้อมดื่ม นมผงขาดมันเนย มันฝรั่ง ท่อมหั่วใหญ่  
กระเทียม มะพร้าวผลและป่นแห้ง เนื้อมะพร้าวแห้ง เมล็ดกาแฟ  
ชา พริกไทย ข้าวโพด ข้าว ถั่วเหลือง เมล็ดพันธุ์หัวหอม น้ำมัน  
ถั่วเหลือง น้ำมันปาล์ม น้ำมันมะพร้าว น้ำตาลและซูโครส กาแฟ  
สำเร็จรูป กากถั่วเหลือง ไบยาสูบ เส้นไหมดิบ และลำไยแห้ง  
รวมทั้งยังมีข้อผูกพันในเงื่อนไขให้ลดการอุดหนุนต่อเกษตรกรรม  
อีกด้วย

ในขณะที่ประเทศต่างๆ ถูกกดดันให้ลดการอุดหนุน  
เกษตรกรรม แต่สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ในวงการ  
เกษตรโลกกลับสวนกระแสการลดการอุดหนุนนี้ โดยสหรัฐฯได้  
ประกาศบังคับใช้กฎหมาย Farm Act อันเป็นกฎหมายที่บังคับ  
ใช้เพื่อให้การอุดหนุนเกษตรกรรมของสหรัฐฯอย่างเต็มที่ และมีการ  
ประมาณการกันว่า ในระยะเวลา ๖ ปีของการบังคับใช้ จะมี  
ปริมาณการจ่ายเงินในการดำเนินการอุดหนุนเกษตรกรรมสูงถึง ๗.๘  
ล้านล้านบาท ซึ่งกรณีที่เกิดขึ้นนี้ได้มีการถกเถียงกันในเวทีโลก  
ถึงความถูกต้องของขบธรรมเนียมที่สหรัฐอเมริกากำลังทำอยู่

ปัญหาทางด้านเทคโนโลยีที่ระบบการผลิตอาหารของ  
ไทยต้องเผชิญ ก็คือ เทคโนโลยีการพัฒนาสายพันธุ์ทั้งพืชและสัตว์  
 อาทิเช่น การดัดแปรพันธุกรรมหรือ GMOs ที่กล่าวกันว่าจะ  
เป็นทางออกของปัญหาการขาดแคลนอาหารของโลก เพราะจะ  
เกิดสายพันธุ์ที่มีความต้านทานโรคสูงและให้ผลผลิตมาก หาก





ยังมีข้อถกเถียงถึงความปลอดภัยของอาหารที่ผลิตจากเทคโนโลยีนี้ว่า จะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมในระยะยาวหรือไม่ ขณะเดียวกันก็มีข้อโต้แย้งที่ว่าเทคโนโลยี GMOs ไม่ใช่ทางแก้สำหรับปัญหาการขาดแคลนอาหารและภาวะความหิวโหยของโลก เนื่องจากสาเหตุของปัญหาไม่ได้เกิดจากปริมาณอาหารไม่เพียงพอ แต่เกิดจากการกระจายอาหารที่ไม่เป็นธรรมด้วยอุปสรรคด้านกลไกราคาของสินค้า/ผลิตภัณฑ์อาหาร ในขณะที่ข้อโต้แย้งยังไม่ยุติหรือยังหาข้อสรุปไม่ได้ ประเทศต่าง ๆ ได้มีการดำเนินการในเชิงการป้องกัน ดังเช่น กลุ่มสหภาพยุโรปโดยสภาด้านการเกษตร (EU Agriculture Council) เห็นชอบในข้อตกลงที่จะแก้ไขกฎหมายกำหนดระดับการปนเปื้อนของGMOsในอาหารและวัตถุดิบสำหรับปศุสัตว์ลงจากเดิมร้อยละ ๑.๐ ให้เหลือเพียงร้อยละ ๐.๙ สำหรับประเทศไทย ได้มีการดำเนินการใน ๒ ส่วน คือ ๑) ในส่วนระบบผลิต ได้มีมาตรการในการห้ามใช้เมล็ดพันธุ์ GMOs สำหรับการผลิตเชิงพาณิชย์ และ ๒) ในส่วนการบริโภค ได้มีการแก้ไขกฎหมายติดฉลากอาหารที่จะบังคับใช้ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๖ แต่ได้กำหนดระดับการปนเปื้อนของGMOsในอาหารไว้ที่ร้อยละ ๕.๐ และจะตรวจเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่มีข้าวโพดและถั่วเหลืองเป็นส่วนประกอบหลักเท่านั้น หากมองถึงความสัมพันธ์ของการดำเนินการของกลุ่มสหภาพยุโรปและรัฐบาลไทย อาจเป็นไปได้ที่จะเกิดกรณีอาหารGMOs ที่ถูกปฏิเสธจากผู้บริโภคในยุโรป



ทะลักเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยมากขึ้น???

ไม่เฉพาะแต่เทคโนโลยี GMOs เท่านั้น เทคโนโลยีในการพัฒนาพันธุ์พืชคุณภาพต่ำ แต่ให้ปริมาณการผลิตสูงก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ไทยต้องเผชิญ เช่น การพัฒนาพันธุ์ข้าว Super Rice ที่กำลังมีการทดลองปลูกกันอยู่ในประเทศที่ต้องนำเข้าข้าว ซึ่งล้วนเป็นลูกค้าของไทย อาทิ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย จีน ย่อมส่งผลกระทบต่อตลาดส่งออกข้าวของไทยในอนาคต เนื่องจากความต้องการนำเข้าข้าวของประเทศเหล่านั้นลดลง

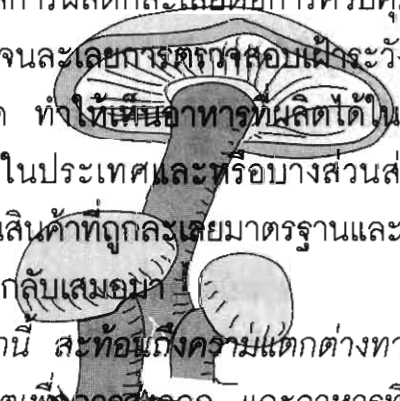
นอกจากปัญหาในระบบการผลิตอาหารแล้ว ยังพบปัญหาต่อเนื่องหลังจากการผลิตในเรื่องวิธีการและคุณภาพของการเก็บรักษาผลผลิต มีปริมาณความสูญเสียของผลผลิตสูง ทั้งจากการเน่าเสีย และการลดคุณภาพในเชิงคุณค่าของผลิตภัณฑ์อาหาร ซึ่งเกิดจากการขาดปัจจัยพื้นฐาน และขาดความรู้ในเรื่องการรักษาคุณภาพผลผลิต เช่น ในเรื่องของยุ่งฉาง ห้องเย็น ที่ขาดแคลนหรือไม่ได้มาตรฐาน

ในทำนองเดียวกันระบบการขนส่งอาหารในประเทศไทย ก็เป็นช่องว่างสำคัญในระบบอาหารของไทย เนื่องจากไม่มีหน่วยงานใดเป็นผู้ควบคุมมาตรฐานการขนส่งที่ชัดเจน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งปริมาณและคุณภาพของผลิตภัณฑ์อาหาร

ในขณะที่อาหารที่ผลิตเพื่อบริโภคในประเทศยังขาดการควบคุมคุณภาพที่ได้มาตรฐาน แต่ในส่วนของการผลิต



เพื่อการส่งออกกลับได้รับการควบคุมเป็นอย่างดี ดังเช่น มีการลงทุนสร้างโรงเลี้ยงไก่ราคานับล้านที่มีระบบการถ่ายเทอากาศอย่างดี ช่วยทำให้ไม่ต้องใช้ยาปฏิชีวนะในขั้นตอนการเลี้ยง ซึ่งสำหรับตลาดในประเทศแล้ว การลงทุนดังกล่าวไม่สามารถทำให้คุ้มค่าได้ ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการเลี้ยงแบบเดิมที่ต้องพึ่งพาการใช้ยาปฏิชีวนะ ทำให้คนในประเทศไม่มีโอกาสบริโภคอาหารที่ปลอดภัยได้ นอกจากนั้นการที่หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ดูแลการผลิตก็ละเลยต่อการควบคุมปริมาณการใช้สารเคมี ตลอดจนละเลยการตรวจควบคุมแม้จะหวังคุณภาพอาหารก่อนออกสู่ตลาด ทั้งให้เห็นอาหารที่ผลิตได้ในเวลานี้ สำหรับการบริโภคภายในประเทศและหรือบางส่วนส่งออกไปยังต่างประเทศ จึงเป็นสินค้าที่ถูกกละเลยมาตรฐานและหากส่งออกก็จะเป็นสินค้าที่ถูกตีกลับเสมอมา



สิ่งเหล่านี้ สะท้อนถึงความแตกต่างทางด้านมาตรฐานของอาหารที่ผลิตเพื่อการส่งออก และอาหารที่ผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศได้เป็นอย่างดี

หากกล่าวโดยสรุป ระบบการผลิตอาหารของไทยในปัจจุบันนั้น ได้รับผลกระทบอย่างแรงจากการปรับเปลี่ยนหลักของระบบการผลิต จากการผลิตเพื่อกินมาเป็นการผลิตเพื่อขาย ในหลายเรื่อง อันได้แก่ ผลกระทบจากปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้น ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น ส่งผลให้ราคาสูงขึ้น และมีผลให้ความสามารถในการแข่งขันลดลงอีกด้วย ขณะเดียวกันก็ประสบกับ



มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี เช่น มาตรการสุขอนามัย ข้อกำหนดปริมาณสารตกค้าง เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดอุปสรรคในการส่งออกอย่างมาก รวมทั้งข้อตกลงในการเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตร ที่จะส่งผลกระทบต่อผลิตผลทางการเกษตรของไทยหลายชนิด ยังมีเทคโนโลยีการพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ๆ ที่สร้างผลกระทบต่อระบบการผลิตอาหารของไทย นอกจากนี้ระบบการผลิตอาหารในปัจจุบัน ยังก่อผลกระทบต่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้เสื่อมโทรมลง ส่งผลสะท้อนกลับให้ประสิทธิภาพการผลิตลดลง ก่อให้เกิดปัญหาสารเคมีตกค้างในผลผลิตที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของบริโภคในระยะยาว เนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบการประเมินความเสี่ยงและตรวจสอบมาตรฐานของอาหารยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอาหารที่บริโภคภายในประเทศ เพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะดำเนินงานในลักษณะรอแก้ไขปัญหามากกว่าการป้องกัน และขาดการประสานความร่วมมือที่ดีพอ

สิ่งที่เกิดขึ้นกับระบบการผลิตอาหารนั้นสะสมต่อเนื่องมาเป็นเวลานานหลายสิบปี จากการระดมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการผลิตอาหารของไทยหลายฝ่าย ได้มีการวิเคราะห์ว่าประเด็นปัญหาหลักที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วนนั้น มีอยู่ ๕ ประเด็นด้วยกัน

ประเด็นแรก เป็นปัญหาด้านเกษตรกรผู้ผลิตที่ขาดความรู้หรือ ไม่รู้จักจริงในเรื่องการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในแง่



ปริมาณและคุณภาพ ขาดการนำความรู้ที่เหมาะสมมาปรับใช้ในการผลิต ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่คุ้มกับการลงทุน เนื่องจากเกษตรกรไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสในการเรียนรู้ถึงวิธีการผลิตที่ดีและมีประสิทธิภาพ ขาดฐานข้อมูลที่ทันสมัยสนับสนุน และยังถูกนำพาให้ละเลยต่อการนำภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนมาใช้เยี่ยงบรรพชน ขณะเดียวกันที่เกษตรกรเองก็ไม่รู้วิธีการที่จะก้าวเดินไปสู่เป้าหมายของการผลิตในแบบพึ่งพาตนเองได้ด้วยขาดผู้นำ ผนวกกับสถาบันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องเหล่านี้ก็ไม่มีประสิทธิภาพและได้รับการพัฒนาศักยภาพเท่าที่ควร

การผลิตของเกษตรกรในปัจจุบัน จึงเป็นการผลิตบนความหายนะของทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้สารเคมีเกินความจำเป็น โดยขาดความตระหนักรู้ว่า ควรที่จะต้องผลิตผลผลิตที่ดีมีคุณภาพให้แก่ผู้บริโภคและสังคมส่วนรวม

ประเด็นที่สอง เป็นปัญหาด้านนักวิชาการที่เป็นแหล่งความรู้ทางวิชาการในการผลิตนักวิชาการเกษตรเหล่านี้บางครั้งขาดความรู้จริงที่จะนำไปเผยแพร่สู่เกษตรกร รวมถึงการขาดความรับผิดชอบ ขาดจิตสำนึกและจริยธรรมต่อความรู้ที่นำไปเผยแพร่ นักวิชาการเหล่านี้ไม่สนใจถึงปัญหา ความเสียหายหรือผลกระทบใดๆที่เกิดขึ้นจากความรู้ที่ไม่ถูกต้องที่ได้นำไปเผยแพร่แก่เกษตรกรผู้ผลิต

นอกจากนั้น ผลงานวิจัยของนักวิชาการที่นำไปเผยแพร่



แพร่สู่เกษตรกรบางครั้งก็ไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่  
ขณะที่ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการผลิตของท้องถิ่นที่มีความเหมาะสม  
กลับถูกนักวิชาการเกษตรละเลยไม่ถอดบทเรียนและนำมา  
ประยุกต์กับวิชาการสมัยใหม่ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดใน  
การส่งเสริมการผลิตแก่เกษตรกร

ประเด็นที่สาม เป็นปัญหาใหญ่ด้านนโยบายรัฐที่  
เกี่ยวข้องกับการผลิต รัฐในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบายการผลิต  
ยังขาดความจริงจังและจริงจัง เช่น ในปัจจุบัน รัฐมีนโยบายส่งเสริม  
การผลิตที่ต้องใช้สารเคมีที่รัฐเองก็ขาดมาตรการการ  
ควบคุมปริมาณการใช้ ทั้งไม่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษา  
วิจัยระบบการผลิตที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะช่วยลดต้นทุน  
การผลิตให้แก่เกษตรกรและที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

นอกจากนี้ นโยบายในการส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อ  
เกษตรกรผู้ผลิตในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านปัจจัยการผลิต ด้าน  
การตลาด ด้านการขนส่งผลผลิต มักจะถูกนักการเมือง  
แทรกแซงทำให้เป้าหมายของการส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตไม่ต่อ  
เนื่อง แต่ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของนักการเมืองที่จะได้ ปัญหา  
ต่าง ๆ ที่รัฐบาลแก้ไขก็มักไม่ถูกจุดงบประมาณที่จัดสรรให้ก็มักถูก  
บิดเบือนเพื่อผลประโยชน์ของนักการเมืองและผู้บริหารระดับสูง  
ในองค์กรมากกว่าที่จะถึงมือผู้ผลิตอย่างแท้จริง

ณ เวลาคู่เดียวกัน นโยบายการส่งเสริมการผลิตของรัฐที่  
ผิดพลาดโดยเฉพาะการส่งเสริมการปลูกพืชเชิงเดี่ยวหรือพืช



เศรษฐกิจ ได้ทำลายระบบคิดและค่านิยมในเกษตรกรรมระดับรากหญ้า ทำให้เขาเหล่านั้นมุ่งผลิตโดยใช้เงินเป็นตัวตั้งมากกว่าผลิตเพื่อพอมีพอกินอันเป็นระบบการผลิตที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับธรรมชาติ ในขณะที่การผลิตพืชเชิงเดี่ยวที่ต้องใช้สารเคมีหลากหลายชนิด และมากปริมาณ เป็นรูปแบบการผลิตที่ไม่ยั่งยืน ด้วยเป็นการผลิตที่ทำลายทรัพยากรและธรรมชาติ โดยเฉพาะความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในระบบการผลิตที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากฤทธิ์ของสารเคมีที่ใช้ รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำและสิ่งมีชีวิตที่มีอยู่ในธรรมชาติเป็นอย่างมาก

ระบบการผลิตพืชเชิงเดี่ยวยังทำให้เกษตรกรต้องลงทุนสูงในแง่ปัจจัยการผลิต ที่จำเป็นต้องนำเข้าจากต่างประเทศเกือบทั้งหมด ได้แก่ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ เป็นต้น ทำให้รายได้เกษตรกรติดลบ เพราะนอกจากจะมีต้นทุนการผลิตที่สูงจากปัจจัยการผลิตที่นำเข้ามาแล้ว เกษตรกรยังขาดความรู้และทักษะเพื่อจะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีต่างๆ ที่นำเข้ามา เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ากับการลงทุน ในขณะที่เดียวกันภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทยในการผลิตก็กลับถูกองค์กรระดับบริหารของรัฐละเลยที่จะนำมา กำหนดเป็นนโยบายเพื่อส่งเสริมการผลิต รวมทั้งยังไม่ใส่ใจที่จะเรียบเรียงภูมิปัญญาเหล่านั้นให้เป็นระบบเพื่อนำมาใช้ประโยชน์

นอกจากนั้น การใช้พันธุ์ลูกผสมเพียงไม่กี่ชนิด มา



แทนที่พันธุ์พื้นเมืองโดยมิได้วิจัยพัฒนาจากพันธุ์พื้นถิ่นเป็นฐาน  
ยังนำมาซึ่งการบั่นทอนความหลากหลายทางชีวภาพ อันเป็น  
รากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตอีกด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลยังขาดการส่งเสริมการวิจัยและ  
พัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อใช้ต่อสู้กับตลาดโลก  
เพราะในปัจจุบันนโยบายรัฐที่ผิดพลาดได้กลายเป็นจุดอ่อนที่  
ทำให้เกษตรกรต้องเสียเปรียบต่อประเทศคู่แข่งเป็นอย่างมาก  
โดยเฉพาะในผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ และรัฐเองก็ขาดมาตรการใน  
การป้องกันการผูกขาด ทั้งจากบริษัทต่างชาติและธุรกิจ  
นายทุนในวงจรัที่เกี่ยวของกับระบบการผลิตอาหาร

ประเด็นที่สี่เป็นประเด็นด้านผู้บริโภค ปัจจุบันการบริโภค  
เป็นไปตามกระแสตะวันตกนิยม เน้นรูปแบบความทันสมัย  
มากกว่าคุณค่าทางโภชนาการ เนื่องจากยังขาดความตระหนักรู้  
ในคุณค่าอาหารไทยว่าเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ และขาดความ  
เป็นชาตินิยมในลักษณะ “ไทยผลิต ไทยใช้ ไทยเจริญ ไทยยั่งยืน”

ประเด็นสุดท้าย เป็นปัญหาด้านปัจจัยสนับสนุนระบบ  
การผลิต ปัจจุบันความรู้และเทคโนโลยีทางการผลิตที่ใช้อยู่  
นั้นเป็นเทคโนโลยีที่ต้อง “พึ่งพาคนอื่น” หรือ “ซื้อเขามาใช้” ไม่ใช่เป็น  
เทคโนโลยีที่ “พึ่งตนเองได้” หรือไม่อยู่ในลักษณะ “ทำเอง คิดเอง  
ใช้เอง” หรือ “ไทยทำ ไทยใช้” ขณะเดียวกันความรู้และ  
เทคโนโลยีส่งเสริมการผลิตที่มีอยู่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะเอื้ออำนวย  
หรือส่งเสริมการผลิตที่มีคุณภาพให้ได้มาตรฐานสากลที่สามารถ





แข่งขันในเวทีตลาดโลกได้ ขณะเดียวกันเทคโนโลยีบางส่วนก็ไม่สามารถนำไปใช้กับเกษตรกรได้จริง นอกจากนี้ยังขาดความรู้และเทคโนโลยีการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรเพื่อการเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์อาหารอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านอื่นๆที่มีปัญหา ได้แก่ ระบบตลาดผลิตผลเกษตรที่ไม่เอื้ออำนวยต่อเกษตรกรผู้ผลิต แหล่งข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดจากสื่อต่างๆที่มีอยู่ไม่ถูกต้องกับข้อเท็จจริงและขาดความทันสมัย ระบบการขนส่งสินค้าที่ยังขาดประสิทธิภาพ ขาดความสะอาด สะอาด ปลอดภัยและประหยัด อีกทั้งไม่สามารถลดการสูญเสียแก่ผลิตผลทางการเกษตรได้



จากประเด็นปัญหาทั้ง ๕ ประการ น่าจะเพียงพอที่ทำให้เราต้องหันกลับมามองว่า ถึงเวลาแล้วหรือยังที่ระบบการผลิตอาหารของไทย จะต้องมีการพัฒนา ปรับรูปแบบและมุมมองใหม่ๆเกิดขึ้น???



# วิสัยทัศน์การผลิตอาหารในอนาคต



จากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการผลิตอาหารของไทย ทำให้ได้วิสัยทัศน์ด้านระบบการผลิตอาหารที่น่าสนใจ ๔ ด้าน คือ ๑) วิสัยทัศน์ต่อตัวอาหารสำหรับคนทั่วไป ๒) วิสัยทัศน์ด้านระบบการผลิตอาหารที่เป็นความคาดหวังต่อผู้บริโภค ๓) วิสัยทัศน์ด้านระบบการผลิตอาหารที่เป็นความคาดหวังต่อผู้ผลิต และ ๔) วิสัยทัศน์ด้านระบบการผลิตอาหารต่อบทบาทของรัฐ

วิสัยทัศน์ต่อตัวอาหารสำหรับคนทั่วไปนั้น มีมุมมองว่าอาหารไทยเป็นครัวโลกทั้งด้านคุณภาพ รสชาติ และความสะอาดปลอดภัย จึงควรมีระบบผลิตที่ได้มาตรฐานมีสุขอนามัยที่ดี ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคและผู้ผลิต โดยสามารถใช้แนวทาง



การผลิตเชิงอนุรักษ์ และใช้แนวคิด แบบไท เพื่อไทย อันแสดงถึงวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกันกับสิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา ขณะเดียวกัน ต้องมีราคาที่เป็นธรรม ทั้งต่อผู้บริโภคและผู้ผลิต

ขณะที่วิสัยทัศน์ด้านระบบการผลิตอาหารที่เป็นความคาดหวังต่อผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคเองก็ควรมีความตระหนักและเข้าใจในคุณค่าอาหารไทย รวมถึงความปลอดภัยจากการบริโภคอาหาร เนื่องจากผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดสินค้า จึงควรต้องการบริโภคอาหารที่ดี ใหม่สด มีคุณภาพ และราคายุติธรรม

ส่วนวิสัยทัศน์ด้านระบบการผลิตอาหารที่เป็นความคาดหวังต่อผู้ผลิตก็คือ ผู้ผลิตต้องสามารถผลิตอาหารที่เพียงพอเพื่อบริโภคภายในประเทศ และผลิตได้ตามมาตรฐานสากลเพื่อส่งออกจำหน่ายสู่ตลาดต่างประเทศ รวมทั้งสามารถนำศักยภาพของผลผลิตแต่ละชนิดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดต้นทุนได้ รวมทั้งมีการผลิตที่หลากหลายและยั่งยืนโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่มีสารพิษตกค้าง โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับความรู้ด้านธรรมชาติ และที่สำคัญมีความซื่อสัตย์ในการผลิต ซึ่งเท่ากับมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคนั่นเอง

กล่าวโดยรวม เกษตรกรผู้ผลิตควรใช้ความรู้ในการผลิตแบบพึ่งพาตนเองในลักษณะ “ไทยทำ ไทยใช้” หรือ “ทำเอง ใช้เอง” มากกว่าพึ่งพาคนอื่น หรือซื้อมาเพื่อใช้ ควรผลิตโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านให้เกิดประโยชน์โดยเฉพาะการผลิตพืชสมุนไพร



นอกจากนี้ ควรรู้จักเลือกพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่ดีมาใช้เพิ่มผลผลิต รู้จักคำนวณต้นทุนทั้งทางวัตถุและไม่ใช่วัตถุที่ต้องเสียไปในการผลิต เพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ได้และแบ่งปันได้ มีสุขภาพ รวมทั้งความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สำหรับวิสัยทัศน์ด้านระบบการผลิตอาหารต่อบทบาทของรัฐนั้น มุ่งหวังว่า รัฐบาลควรมีการกำหนดให้การพัฒนาอาหารชาติเป็นไปเพื่อความมั่นคงของทุกฝ่ายมิใช่ผลิตเพียงเพื่อส่งออก โดยรัฐบาลควรมีมาตรการที่เป็นไปได้ในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในเรื่องการกำหนดเขตพื้นที่การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และทำประมงที่เหมาะสมกับสภาพและศักยภาพที่แท้จริงของแต่ละพื้นที่ ไม่ต้องขนส่งทางไกล ลดการนำเข้าทั้งปัจจัยการผลิตและผลิตภัณฑ์อาหารที่ไม่จำเป็น รวมถึงรัฐควรเพิ่มแรงจูงใจ หรือมีมาตรการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อการพัฒนาการผลิตและสนับสนุนการผลิตของเกษตรกรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

นอกจากนี้รัฐบาลควรมีมาตรการในการเฝ้าระวังและตรวจสอบผลิตผลการเกษตร จัดเตรียมระบบตรวจสอบที่มีการประกันคุณภาพสำหรับผู้ผลิตและผู้บริโภค เพื่อให้เกิดหลักประกันการผลิตและการบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานเดียวกัน และเป็นสากลสำหรับทุกฝ่าย พร้อมกันนี้รัฐบาลควรมีมาตรการอย่างจริงจังในการจัดตั้งแกนนำตลาดกลางผลิตผลเกษตรหลัก เพื่อเป็นหลักประกันทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

หากกล่าวโดยสรุป วิสัยทัศน์ของระบบการผลิตอาหาร



ไทยก็คือ การที่ประเทศไทยสามารถจะเป็นครัวของโลกที่มีความมั่นคงทางอาหาร หมายถึง มีปริมาณอาหารที่พอเพียง มีคุณภาพดี มีความปลอดภัยหลากหลายและคนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงได้ สำหรับการส่งออกก็มีศักยภาพการแข่งขันที่เท่าเทียม โดยเกษตรกรผู้ผลิตมีความเข้มแข็งในการผลิตอย่างยั่งยืน ซึ่งครอบคลุมถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ ภายใต้แนวคิด “ไท เพื่อไทย” สามารถใช้ภูมิปัญญาอาหารทั้งในด้านของวิถีชีวิตและสรรพคุณทางยา ตลอดจนมีความรู้เท่าทันถึงผลกระทบจากการผลิต และการใช้สารเคมี

อย่างไรก็ตาม แม้ปัญหาในระบบการผลิตอาหารไทยมีอยู่มากมาย หากทว่าก็สามารถนำมาใช้เป็นโอกาสในการพัฒนาได้เช่นกัน อาทิเช่น กระแสความต้องการอาหารเพื่อสุขภาพทั้งในระดับโลกและประเทศไทยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในกลุ่มคนรักสุขภาพ ถือเป็นโอกาสในการเสนอแนวทางการสร้างคุณค่า อาหารไทย อาหารสุขภาพ ที่เน้นความปลอดภัยและคุณค่า ทั้งยังเป็นโอกาสในการเสนอภาพอาหารไทยให้เป็นที่ทางเลือกใหม่แข่งขันกับอาหารฟาสต์ฟู้ด ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมการบริโภคภายในประเทศไปพร้อมกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ การที่จะทำให้อาหารไทยมีคุณค่าเพิ่มขึ้นได้ จำเป็นต้องมีการลงทุนทางด้านการศึกษาวิจัยเพื่อหาความรู้เกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มของอาหาร โดยเฉพาะด้านการแปรรูป



ผลผลิตอย่างเอาจริงเอาจัง รวมทั้งต้องสร้างสถาบันเพื่อ  
ถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม รวมถึงการพัฒนามาตรฐานของ  
ผลิตภัณฑ์อาหารทั้งในระดับชุมชนและอุตสาหกรรมด้วย

นอกจากนี้ แนวโน้มการกระจายอำนาจการปกครองใน  
ประเทศไทย นับว่าเป็นการเปิดโอกาสอย่างมากต่อชุมชน  
ท้องถิ่นในการสร้างระบบการจัดการอาหารและทรัพยากรของ  
ชุมชนเอง ซึ่งจะส่งผลดีต่อความมั่นคงของระบบอาหารใน  
ชุมชนด้วย

การพลิกวิกฤติที่ประเทศไทยต้องเผชิญในการผลิต  
อาหารกลับมาเป็นโอกาส ในการพัฒนาระบบอย่างยั่งยืนนี้ จำเป็น  
ต้องอาศัยการพัฒนาความรู้เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันและสามารถ  
ก้าวทันความก้าวหน้าของตลาดโลก โดยเฉพาะการพัฒนา  
ระบบการเจรจาการค้าที่เข้มแข็ง ซึ่งต้องอาศัยระบบข้อมูล  
ข่าวสารที่เท่าทันโลก หรือการพัฒนาระบบการจัดการในภาพ  
รวมที่เป็นกลางในการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น  
นำเอานโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาปรับเปลี่ยนและ  
ปรับปรุงการพัฒนาการผลิตอาหารไทยอย่างเป็นระบบ เกิดเป็น  
นโยบายการพัฒนาระบบการผลิตอาหารไทยที่ผสมผสานการผลิต  
และการอนุรักษ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

หากทำเช่นนี้ได้ นั้นย่อมหมายความว่า ประเทศไทย  
จะมีระบบการผลิตอาหารอยู่บนฐาน “คุณค่าเหนือมูลค่า” และ  
สามารถเป็นครัวของโลกที่ถาวรและยั่งยืนได้อย่างภาคภูมิใจ



สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร (สยอ.) ก่อ  
กำเนิดขึ้นเมื่อปลายปี ๒๕๔๔ เป็นหน่วยงานเล็กๆทำหน้าที่รวบรวมผู้คนที่สนใจศึกษา เรียน  
รู้เกี่ยวข้อง ปฏิบัติการและเคลื่อนไหวเกี่ยวกับอาหาร หรือระบบอาหารทุก ระบบ ทุกส่วน  
รวมทั้งระบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระบบอาหารไว้ด้วยกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์  
ความรู้ ประสบการณ์ ความก้าวหน้าความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกี่ยวข้อง  
เนื่องด้วยอาหารและร่วมกันพัฒนาไปสู่การกำหนด หรือการปรับตัวในเชิงยุทธศาสตร์  
ของชาติในเรื่องอาหาร ตลอดจนไปถึงการติดตามการนำยุทธศาสตร์ไปปรับเปลี่ยนเป็น  
แผนงานและการปฏิบัติการต่างๆในที่สุด หากจะเปรียบว่า การกำเนิดของคณะ  
กรรมการหรือองค์การยุทธศาสตร์ชาติด้านอาหารเป็นหลักชัยในอนาคต

สยอ. ก็เป็นเสมือนผองปุนและเม็ดทรายที่จะเชื่อมโยง อธิ หิน เหล็กและองค์  
ประกอบอื่นๆเข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งไปสู่ความแข็งแกร่งของชาติไทยทางด้านอาหาร ซึ่ง  
กำหนดโดยยุทธศาสตร์แห่งชาติ ฉะนั้นและนี่คือ ปณิธานของ สยอ."

ห้องสมุด ๓๐๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้า



00001902



จัดทำโดย

สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร (สยอ.)  
ชั้น ๓ อาคารด้านทิศเหนือของสวนสุขภาพ (ถนนสาธารณสุข ๖)  
ในบริเวณกระทรวงสาธารณสุข ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง นนทบุรี ๑๑๐๐๐  
โทร ๐-๒๕๕๙๐-๒๓๕๗ ๐-๒๕๕๙๐-๒๔๙๐ โทรสาร ๐-๒๕๕๙๐-๒๔๕๐

E-mail Address : onfsp@yahoo.com

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)

ที่ปรึกษา

นพ.ลือชา วรรัตน์

นพ.ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล

จำนวนพิมพ์: ๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งแรก: ธันวาคม ๒๕๔๕

พิมพ์ที่: บริษัท ซีทรี มีเดีย จำกัด